

دیرنیش گنجلیگی

سیاسی، ایجتماعی، کولتور درگیسی | یئددینچی سای | ۸ مارت اؤزل سای

کمیته دانشجویی تشکیلات دیرنیش

دیرنیش گنجلیگی

سیاسی، اجتماعی، کولتور درگیسی

آذربایجان میلی دیرنیش

تشکیلاتی نین اؤیرنجی کمیتهسی

فهرست

- ۴ قادین و آذربایجان میلی حرکتی؛ ائشیتلیگین دیرنیشدهکی گوجو
- ۱۰ نقش زنان در مبارزات ملی و ضد استعماری
- ۱۳ نقش رسانه‌های اجتماعی بر سازماندهی و آگاهی زنان آذربایجان جنوبی
- ۱۸ آذربایجان توپلوموندا یاخشی قادین تانیلاماسیندا مدرن و گلنه‌کسل دگرلرین چاتیشماسی
- ۲۰ ایراندا قادینلارا قارشی یاسال آیریمجیلیقلار
- ۲۴ بوشانما، ائولنمه، میراث، ویلایت ایله ایلگیلی قانونلارین اینجلنمه‌سی
- ۲۸ فحش‌های جنسیتی چیست و چرا با وجود پیشرفت و مدرن شدن جوامع همچنان به‌طور گسترده استفاده می‌شوند؟
- ۳۱ معرفی کتاب «آموزش ستم‌دیدگان» اثر پائولو فریره

یئددینجی سایى - ۸ مارت اؤزل سایى

ایسفند ۱۴۰۳

گاہ جگ بیزیم دیر

قادين و آذربايجان مىللى حرىكى؛ ائىشيتلىگىن دېرنىشدهكى گوجو

گۆكتورك تبرىزلى

آذربايجان مىللى دېرنىش تشكىلاتى نىن اؤبرنجى كميتهسى اوبهسى

گېرىش: قادينسىز بېر دېرنىش اكسىكىر

تارىخ بويونجا مىللى حرىكلر، توپلومون بوتون كسىملىرىنى ايچينه آلدېغىندا باشارىيا اولاشمىشىدېر. قادينلار بو موجاديله نىن يالنىزجا دستكله بېيجىسى دئىيل، بلكه اؤنجوسو اولموشلاردېر. آذربايجان مىللى حرىكتىده بوندان فرقلى دئىيلدېر. آنجاق چوخ زامان قادينلارنى موجاديلهسى گؤرونمز اولوب، اوللارنى قاتقىلارى تارىخىن كؤلگه لرىنده قالمىشىدېر. آنجاق اؤزگورلوك يالنىزجا بېر قوروپا عايده اولايلىمىز؛ اكر بېر مىللتىن يارىسى باسقى آلتىندا ايسه، او مىللت تام انلامىيلا اؤزگور اولايلىمىز.

بوگون گونى آذربايجاندا "آزادلىق، عدالت، مىللى حكومت" شعارى سسلنركن، بو موجاديله نىن ايچىنده قادينلارنى دا يئر آلماسى بېر ترجىح دئىيل، زورونلوقدور. تارىخىمىزده، زىنب پاشا كىمى قادين اؤندرلرلىن عصيانلارا يؤن وئردىگى، مشروطه دئورىمىنده تبرىزلى قادينلارنى موبارىزه نىن اؤن سىراسىندا يئر آلدېغى بىلىنير. مدرن چاغدا دا قادينلار مىللى موجاديلهده يالنىزجا دستكله بېيجى بېر عنصر اولاراق دئىيل، دېرنىشنى تمل داشلارنىدان بېرى اولاراق يئر آلمالىدېر. قادينلارنى قاتىلىمى اولمادان بو حرىكتىن گئركدن دئموكراتىك، اؤزگورلوكچو و گوجلو اولماسى مومكون دئىيلدېر.

میلهی حرکت یالنجزا بیر ائتتیک کیملیک موجادیله سی دئییلدیر؛ عینی زاماندا توپلومسال عدالتین و ائتتیلیگین ده موجادیله سیدیر. بو اوزدن قادینلارین سسی قیسیلمامالی، اونلارین بو حرکتده اوینایاجاغی رول گؤرمزدن گلمه مه لیدیر. قادین حاقلاری، میلهی موجادیله نین ایریلماز بیر پارچاسی اولاراق قبول ائدیلملیدیر. چونکو قادینسیز بیر دیرنیش، اکسیک و ضعیف قالما یا محکومدور.

تاریخ بویونجا میلهی حرکتلرین باشاریسیندا قادینلارین اوینادیغی رول

قادینلارین میلهی دیرنیشلرده اوینادیغی رول، تاریخ بویونجا بیرچوخ حرکتین مقدراتینی بلیرلے بییدیر. آنجاق، قادینلارین بو موجادیله ده کی قانقیلاری چوخ زامان گؤز آردی ائدیلمیش، تاریخ یازیمیندا کؤلگه بوراخیلیدیر. اویسا قادینلار، ساده جه دستکله بیجی دئییل، عینی زاماندا لیدر، ساواشچی، دوشونجه اینسانی و اؤرگوتله بیجی اولاراق موجادیله یه یؤن وئرمیشلر.

گونئی آذربایجانین تاریخینده ده بو گئرجک آیدیندیر. زینب پاشا، ۱۹-جو یوز ایلده تبریزده ظولمه قارشى میلهتی اؤرگوتله یین جسارتلی بیر قادین لیدردی. ۱۹۰۵-۱۹۱۱ مشروطه دئوریمی سیراسیندا، تبریزلی قادینلار آکتیو شکیلده موجادیله ده یئر آلدی؛ بییه جک و مهمات داشیدیلار، جبهه یه دستک وئردیلر، حتی کیمی زامان تئلی زری لر کیمی دوغرودان ساواشین ایچینده یئر آلدیلار.

قوزئی آذربایجاندا ۱۹۱۸-ده قورولان آذربایجان دئموکراتیک جمهوریتی، قادینلارا سئچمه و

سئچيلمه حاققى تانيان ايلك مسلمان اؤلكه اولراق تاريخه كئچدى. بو رنفورملار، قادينلارين ميللى كيمليك و دولتشمه سورجلىرينده نه قدر اؤنملى بير عنصر اولدوغونو گؤسترير. ۱۹۴۵-۴۶ ايلارينده قيسا عؤمورلو گونئى آذربايجان ميللى حكومتى دؤنئمينده ده قادينلار تحصيل و سوسيال حاقلار اوچون موجدائيله ائتديلر.

گونوموزده ده قادينلار، بالنيزجا فردى حاقلاريني دئييل، ميللتيرينين اؤزگورلوگونو ساوونماق اوچون موجدائيله ائتمكده ديرلر. ۲۰۲۲-ده ايران اعتراضلاريندا گونئى آذربايجانلى قادينلار، بالنيزجا جنسيت ائشيتليگى اوچون دئييل، ميللتيرينين كولتور و سياسى حاقلارى اوچون ده خييابانلار چيخديلار. نوبئل باريش اؤدولو صاحيبي تورك سويلو نرگس محمدى، قادين حاقلارى ايله بيرليكده دئموكراتيك اؤزگورلوكلر اوچون ده موجدائيله ائتمكده دير.

قادينلار اولمادان ميللى حركتلر اكسيك قاليير. اونلار بالنيزجا كولتورل داوامليلىغي ساغلايان ائالار دئييل، عيني زاماندا دگيشيمين و ديرنيشين ان گوجلو تمثيلچيليريدير. بوگون گونئى آذربايجاندا بير اؤزگورلوك حركتى يوكسه ليرسه، بو موجدائيله نين ان اؤن سيراسيندا قادينلارين دا اولماسى گركدئيگى اونودولمالماليدير.

گونئى آذربايجان ميللى حركتينده قادينلارين وارليغي و اؤنمى

((آزادليق، عدالت، ميللى حكومت)) شعارينين قادينلارى دا قاپسايان بير اؤزگورلوك چاغريشى اولدوغو گونئى آذربايجان ميللى حركتى، ميللتين سياسى، كولتورل و اكونوميك اؤزگورلوگونو ساوونان بير ديرنيش حركتيدير. آنجاق، اؤزگورلوك بالنيزجا بير قوروق اينسان اوچون دئييل، بوتون توپلوم اوچون كئچرلى اولماليدير. ((آزادليق، عدالت، ميللى حكومت)) شعارى، بو موجدائيله نين تملى ايلكه لريني ايفاده ائدركن، قادينلارين دا بو اؤزگورلوك طلبلرينين ايچينده اولماسى گركدئيگيني گؤسترير.

گئرچك بير آزادليق، بالنيزجا بير ميللتين باغيمسيز اولماسى دئييل، او ميللتين بوتون فردلرني ائشيت حاقلارا صاحيب اولماسيدير. قادينلارين سسينين باسديريلديغي، اونلارين سياسى و توپلومسال حاقلاردان يوخسون بوراخيلديغي بير توپلوم، گئرچك آنلامدا اؤزگور اولما بيلمز. گونئى آذربايجاندا قادينلار ساده جه فردى اؤزگورلوكلرى اوچون دئييل، عيني زاماندا تورك ميللتيني كولتورل و ميللى حاقلارى اوچون ده موجدائيله ائتمكده دير. اونلارين بو حركتين ايچينده يئر آلماسى، اؤزگورلوك ايده آلينين گئرچكدن حايانا كئچمه سيني ساغلار.

عدالت، جنسيت فرقى دوشونمه دن بوتون فردلرين ائشيت حاقلارا صاحيب اولماسى ايله مومكوندور. قادينلارين تحصيل، سياست و توپلومسال ياشاما قاتيلمى بير لطف دئييل، تملى بير عدالت مسئله سيدير. تاريخ بو يونجا قادينلارين موجدائيله سي، چوخ زامان اركلرين موجدائيله سنين كؤلگه سينده بوراخيليدير. آنجاق گونئى آذربايجاندا عدالتين ساغلانماسى، قادينلارين سسينين يوكسلمه سي و ائشيت حاقلارا قووشمالارى ايله مومكوندور.

ميللى حكومت، ساده جه اركلرين يؤنتديگى بير ياپى اولمالماليدير. ميللى موجدائيله ده اؤنجولوك ائدن قادينلارين، اؤلكه نين گله جينده ده سؤز صاحيبي اولماسى گركير. ۱۹۴۵-۴۶ ايلارينده آذربايجان ميللى حكومتى دؤنمينده قادينلارين تحصيلى و توپلومسال حاقلارى اوچون ائيلان اديملار، بو ايده آلين بير يانسيماسيدير. آنجاق بو سورج ياريم قالميش، قادينلار تكرار گئرى پلانا قوبولوب. بوگون گونئى آذربايجانين اؤزگورلوك موجدائيله سي، آنجاق

قادینلارین سیاستده، اکونومیده و توپلومسال یاشامدا ائشیت حاقلارا صاحب اولدوغو بیر دوزنله باشاریبا اولاشاییلیر.

بو شعار، قادینلاری دیشلایان بیر باغیمسیزلیق خیالینی دئییل، قادین و ائرکهیین بیرلیکده وار اولدوغو بیر اؤزگورلوک چاغریشینی ایفاده ائتمه لیدیر. قادینلارین یئر ائلمادیغی بیر میلی حرکت، یاریم قالمیش بیر حرکتدیر. گئرچک ائلامدا بیر اؤزگورلوک و عدالت موجدیله سی، آنجاق قادینلارین دا ائشیت فردلر اولاراق بو سورجین ایچینده اولماسی ایله مومکوندور.

میلی موجدیله ده قادینین گوجو

گنکسل آنلاتیلار، قادینلاری چوخ زامان میلی موجدیله لرین آرخا پلانیندا، دستکله بیجی بیر فیگور اولاراق سونار. آنجاق گئرچک چوخ فرقلیدیر. قادینلار، یالنیزجا جساتلندیرن، دستکله یین ویا فداکاریق ائدن اینسانلار دئییل؛ بلکه موجدیله نین ایچینده یئر آلان اکتورلاردیر. دیرنیشین استراتژیک قرار آلما سورجلیندن جبهه ده کی فعلی موجدیله یه قدر هر آنندا ائتکیلی اولموشلاردیر.

گونئی آذربایجاندا کی میلی حرکت ایچینده ده قادینلار، یالنیزجا کولتورل کیملیگی قورویان یا دا سوسیال دایانیشمانی ساغلایان عنصرلار اولاراق دئییل، دوغرودان حرکتین ایچینده یئر آلان موجدیله اینسانلاری اولاراق وار اولموشلار. بعضی لری تحصیل و کولتورل دیرنیش یولو ایله توپلومو آیدینلاتمیش، بعضی لری سیاسی فعالیتلرله حرکتی گوجلندیرمیش، بعضی لری ایسه میدانی فعالیتلرله قاتیلیلار. اولنار، ساده جه شعار وئرن یا دا دستک وئرن دئییل، عینی زاماندا بیر میلیتین گله جه گینی بلیرلرین قرار آلیجیلار اولموشلار.

قادینلارین موجدیله ده کی وارلیغی، حرکتین توپلومسال تابانینی گئنیشلتمیش و دیرنیشه مورال قازاندیرمیشدیر. اولنارین موجدیله سی، ارکک ائگه من یاپیلارین مؤحکملمشه سینه قارشسی، عینی زاماندا توپلومون تامامینی اؤزگورلشدیرن بیر حرکت ده دؤنوشوب. چونکو اؤزگورلوک، بیر کسیمه عایید اولدوغوندا دئییل، بوتون فردلر طرفیندن پایلاشیلدیغیندا گئرچک آنلامینی تاپار. قادینلارین دیرنیشی آکتیو قاتیلیمی، حرکتین مشروعتینی گوجلندیرمیش، حاقلیلیق زمینه سین گئنیشلتمیش و توپلومسال دستک تابانینی بؤیوده جک.

بوگون، گونئی آذربایجانین اؤزگورلوک موجدیله سی، قادینلارین دا ائشیت حاقلارلا یئر ائلماسی ایله گئرچک ائلامدا ایره لیله یه بیلر. چونکو اؤزگورلوک موجدیله سی، یالنیزجا بیر قورویون ویا جنسیتین دئییل، بوتون میلیتین اورتاق حرکتی اولدوغوندا باشاریبا اولاشار. قادینلاری دیشلایان بیر میلی موجدیله، اؤز ایچینده اکسیک قالمایا محکومدور.

ائشیتلیک ساده جه بیر ایده آل دئییل، بیر زورونلوقدور

اؤزگورلوک یالنیزجا بللی بیر قورویون دئییل، بوتون توپلومون حاققیدیر. بیر میلیتین باغیمسیزلیق موجدیله وئردیگی بیر اورتامدا قادینلارین هله ده ایکنجی پلاندا توتولماسی، او موجدیله نین یاریم قالدیغینین بیر گؤسترگه سیدیر. قادینلارین اؤزگور اولمادیغی بیر توپلوم، گئرچک ائلامدا اؤزگور اولایلمز. چونکو بیر میلیتین یاریسی سوسدورولموشسا، گئری قالان

میلی حرکتین باشاریسی، اونون نه قدر قاپسایجی و عادیل اولدوغو ایله دوغرودان ایلیشکیلیدیر. تاریخده، میلتین بوتون کسیملرینی بیر آرایا گتیرن دیرنیش لر باشارییا چاتمیش، بللی بیر قورویو دیشلایانلار ایسه اؤز ایچینه ضعیفله میشدیر. گونئی آذربایجان میلی حرکتی ده اگر میلتین هر کسیمین اؤزگورلوگونو و ائشیتلیگینی ساوونمازسا، اؤز ایچینه ضدپته دوشر. بو حرکت یالنیزجا سیاسی دئییل، عینی زاماندا توپلومسال عدالت حرکتی اولمالیدیر.

قادینلارین تحصیلی، سیاسی قاتیلیمی و سوسیال حیاتداکی حاقلاری بیر ایکنجی مسئله دئییل، میلی حرکتین تمل داشلاریندان بیر اولمالیدیر. قادینلارین دیشلاندیغی بیر موجدایله، ان باشدان ضعیف باشلامیش دئمکدیر. چونکو موجدایله یالنیزجا فیزیکیل بیر دیرنیشن عبارت دئییلدیر؛ عینی زاماندا بیر دوشونجه، بیر مدنیت پروژه سیدیر. قادینلارین فیکری، سیاسی و کولتورل آنندا آکتیو اولمادیغی بیر حرکت، اؤز ایچینه اکسیک و قیریلقاندیر. اگر میلی حرکت یالنیزجا ارککلرین سؤز صاحیبی اولدوغو بیر یاپی اولاراق شکیلله نرسه، اونون گلجه کی ده دار بیر چرچیوه ده قالار. گئرچک ظفر، میلتین بوتون کسیملرینین ائشیت شکیلده تمثیل ائدیلمیگی و حاقلارینا قووشدوغو بیر دوزن قورماقلا مومکوندور.

بو اوزدن، ائشیتلیک ساده جه بیر ایده آل دئییل، عینی زاماندا بیر زورونلوقدور. قادینلارین دیشلاندیغی بیر میلی حرکت، ساده جه قادینلاری دئییل، حرکتین اؤزونو ده باشاریسیزلیغا محکوم ائدر. گئرچک اؤزگورلوک و عدالت اوچون، قادینلارین بو موجدایله ده تام آنلامیلا یئر آلماسی قاجینیلماز دیر.

فمنیسم و میلی حرکت بیر-بیرینه قارشى دئییل، بیر-بیرینی تاماملار

فمنیسم چوخ زامان یالنیزجا قادین حاقلاری مسئله سی اولاراق گورولور، آنجاق اصلینده بو قاوارام داها گئنیش بیر چرچیوهیه صاحیبیدیر. فمنیسم، یالنیزجا قادینلارین دئییل، بوتون توپلومون اؤزگورلشمه سینین ساوونان بیر اینسان حاقلاری مسئله سیدیر. قادینلارین حاقلارینی و توپلومسال روللارینی سورغولایان بیر حرکت، عینی زاماندا بیر توپلومون بوتون فردلری نین اؤزگورلوکلرینی گئنیشله در. چونکو اؤزگور فردلردن اولوشمایان بیر توپلوم، گئرچک آنلامدا اؤزگور بیر میلت اولوشدورا بیلمز.

گونئی آذربایجان میلی حرکتی، یالنیزجا میلی حاقلاری ساوونان بیر حرکت دئییلدیر؛ عینی زاماندا میلتین فردی اؤزگورلوکلرینی ده قاپسامالیدیر. بیر میلتین اؤزگورلوگو، ساده جه اونون سیاسی و کولتورل حاقلارینی گونجه آلتینا آلماقلا دئییل، عینی زاماندا فردلری نین یاشام حاقلارینی، دوشونجه اؤزگورلوگونو و توپلومسال ائشیتلیگینی گارانتی آلتینا آلماقلا مومکوندور. اگر قادینلار توپلومون ایچینه ایکنجی صنیف وطنداش اولاراق گورولورسه، او توپلومون گئرچکدن باغیمسز اولدوغو سؤیله نهمز.

قادین حاقلارینین میلی موجدایله نی گولندیردیگی گئرچگی گؤز آردی ائدیلمه مه لیدیر. قادینلارین تام آنلامیلا بو حرکت قاتیلماسی، موجدایله یه ساده جه سای سال بیر گوج قاتماز؛ عینی زاماندا اونون اخلاقی و فلسفی تملینی ده گولندیریر. قادینلارین حاقلارینی ساوونماق، ساده جه بیر توپلومسال مسئله دئییل، عینی زاماندا بیر اؤزگورلوک و عدالت مسئله سیدیر. فمنیسم و میلی حرکت بیر-بیرینه قارشى قاواراملار اولاراق دئییل، بیر-بیرینی

تاماملایان عنصرلار اولاراق گۆرولمه لیدیر. بیر میللت سیاسی اۆزگورلوک یولوندا موجدله ائدرکن توپلومسال عدالتی ده موباریزه سینده اونوتوماملیدیر. گئچک آنلامدا اۆزگور بیر گونئی آذربایجان آنجاق قادینلارین دا ائشیت و طنداشلار اولدوغو بیر دوزنده مومکوندور.

سونوج: گوجلو بیر گله جک اوچون: ”قادین، کیشی ال-اله ظولمون باشین ازمه مه“

بیر میللتین اۆزگورلوگو، یالنیزجا سیاسی و کوتورل باغیمسیزلیقلا دئییل، عینی زاماندا توپلومسال ائشیتلیکله آنلام قازانار. گونئی آذربایجان میلی حرکتینین گئچک آنلامدا باشاریلی اولماسی، قادینلارین دا ائشیت بیر شکیلده بو حرکت قاتیلماسی ایله مومکوندور. قادینلار ساده جه دستکله ییجی دئییل، بو موجدیله نین اصلی عنصرلاریدیر. اولارین سسی دویولمادان، فیکیرلری و امکلری یوخ ساییلدیغیندا، حرکتین داشیدیغی اۆزگورلوک ایده آلی اکسیک قالا جاق دیر.

قادین حاقلارینی و ائشیتلیگی ساوونماق، ساده جه بیر فمنیسم مسئله سی دئییل، عینی زاماندا بیر میلی مسئله دیر. بیر میللتین یاریسینی اولوشدوران قادینلارین اۆزگور اولمادیغی بیر توپلوم، نه قدر گوجلو اولورسا اولسون قیریلقان قالا جاق دیر. ائشیتلیک، یالنیزجا بیر ایدئولوژیک شعار دئییل، توپلومسال دیرنیشین داواملی اولماسی اوچون حیاتی بیر گرکلیدیر. اگر گونئی آذربایجان گئچکدن اۆزگور بیر گله جگه آدم اتماق ایسته ییرسه، بو یول قادینلارلا بیرلیکده، قادینلارین حاقلاری نظره آلیناراق گئدیلمه لیدیر.

(آزادلیق، عدالت، میلی حکومت) شعاری، ساده جه سیاسی باغیمسیزلیغی دئییل، توپلومون بوتون فردلری اوچون عادل و ائشیت بیر یؤنئتیم مدلینی ده ایفاده ائتمه لیدیر. قادینلارین ایچینده اولمادیغی بیر عدالت آنلاییشی، اکسیک بیر عدالت دیر. قادینلارین دیشلانیدیغی بیر حکومت، میلی اولایلمز. قادینلارین ائشیت اولمادیغی بیر اۆزگورلوک آنلاییشی، گئچک آنلامدا اۆزگورلوک دئییلدیر. بو ندنله، آنجاق قادینلار و ارکلر چیکین-چیکینه وئردیگینده، بو حرکت نهایی ظفرینه چاتا بیلر.

گونئی آذربایجانین گله جگی، ارکلرین و قادینلارین ائشیت و اۆزگور و طنداشلار اولدوغو بیر توپلوم اینشا ائتمکدن کئچیر. چونکو گئچک ظفر، یالنیزجا سینیرلارین ویا یؤنئتیم بیچیملرینین دگیشمه سی ایله دئییل، اینسانلارین دوشونجه لری ایله توپلومسال یاپیلارینین دؤنوشمه سی ایله مومکوندور.

نقش زنان در مبارزات ملی و ضد استعماری

کؤلگه گونئی

در طول تاریخ، زنان نقش برجسته‌ای در مبارزات ملی و ضد استعماری ایفا کرده‌اند. با وجود این که بسیاری از جنبش‌های ملی‌گرا و آزادی‌خواهانه در ابتدا تحت سلطه مردان بودند، اما زنان همواره در خط مقدم این تحولات حضور داشته‌اند. آنان نه تنها به عنوان حامیان و پشتیبانان جنبش‌های آزادی‌خواهانه عمل کردند، بلکه در بسیاری از موارد، رهبران و مبارزان اصلی بودند.

یکی از دلایل اصلی مشارکت زنان در مبارزات ملی، تأثیر مستقیم استعمار و سلطه خارجی بر زندگی آن‌ها بود. استعمار نه تنها مردان را تحت سلطه قرار می‌داد، بلکه زنان را نیز با محدودیت‌های مضاعف مواجه می‌کرد. به همین دلیل، بسیاری از زنان به این نتیجه رسیدند که مبارزه برای آزادی ملی، بخشی جدایی‌ناپذیر از مبارزه برای حقوق و آزادی‌های فردی آن‌هاست.

در بسیاری از جنبش‌های آزادی‌خواهانه، زنان در نقش‌های مختلفی ظاهر شدند. برخی از آن‌ها به عنوان جنگجویان مسلح به میدان نبرد رفتند، برخی دیگر در سازمان‌دهی اعتصابات، تظاهرات و فعالیت‌های مدنی نقش داشتند و گروهی نیز به عنوان پرستاران، آموزگاران و خبرنگاران در حمایت از مبارزان فعالیت کردند.

یکی از نمونه‌های بارز مشارکت زنان در مبارزات ملی، نقش آن‌ها در جنبش استقلال هند

است. «ماهما گاندی» از زنان به عنوان نیروی محرکه‌ای برای جنبش نافرمانی مدنی استفاده کرد. زنانی مانند «ساروجینی نایدو» و «کمالا نهرو» در بسیج مردم علیه استعمار بریتانیا نقش کلیدی داشتند. آن‌ها در اعتصابات، تحریم کالاهای انگلیسی و راهپیمایی‌های اعتراضی حضور پررنگی داشتند.

در مبارزات استقلال الجزایر از استعمار فرانسه نیز زنان حضوری گسترده داشتند. «جمیله بوحیراد» یکی از مبارزانی بود که مستقیماً در عملیات مسلحانه علیه نیروهای فرانسوی شرکت کرد. زنان الجزایری نه تنها به عنوان جنگجویان، بلکه به عنوان پیام‌رسانان، پرستاران و سازمان دهندگان عملیات مقاومت فعالیت کردند. مشارکت آن‌ها نشان داد که جنبش‌های ضد استعماری بدون زنان ناقص خواهد بود.

یکی از مهم‌ترین دلایلی که باعث شد زنان در مبارزات ملی حضور یابند، ارتباط تنگاتنگ میان مبارزه برای آزادی ملی و مبارزه برای حقوق زنان بود. بسیاری از زنان دریافته بودند که آزادی کشورشان بدون دستیابی به حقوق فردی و اجتماعی خودشان معنایی نخواهد داشت. این مسئله به‌ویژه در کشورهای مستعمره که زنان تحت دو لایه ظلم (استعمار و سلطه مردسالارانه) قرار داشتند، بیشتر محسوس بود.

جان استوارت میل، فیلسوف لیبرال قرن نوزدهم، یکی از متفکرانی بود که بر اهمیت مشارکت زنان در مبارزات ملی تأکید داشت. او در کتاب «تابعیت زنان» (انقیاد زنان) استدلال کرد که زنان باید در تمامی عرصه‌های سیاسی و اجتماعی مشارکت داشته باشند، زیرا جامعه‌ای که نیمی از شهروندانش را کنار بگذارد، نمی‌تواند به آزادی و توسعه پایدار دست یابد.

میل همچنین از حق رأی زنان دفاع می‌کرد و آن را یکی از الزامات یک نظام دموکراتیک سالم می‌دانست. او باور داشت که زنان، با توجه به نقش پررنگشان در خانواده و اجتماع، می‌توانند تأثیرات مثبتی در سیاست و حکومت داشته باشند. این دیدگاه بعدها الهام‌بخش بسیاری از فعالان حقوق زنان شد که در جنبش‌های آزادی‌خواهانه نیز مشارکت داشتند.

یکی از تناقض‌های تاریخی این است که در بسیاری از کشورها، زنان پس از پیروزی مبارزات ملی، دوباره به حاشیه رانده شدند. در برخی موارد، مردان انقلابی که زمانی دوشادوش زنان برای آزادی ملی مبارزه کرده بودند، پس از دستیابی به قدرت، آنان را از حقوق سیاسی و اجتماعی محروم کردند. این نشان می‌دهد که مبارزه برای استقلال ملی و مبارزه برای حقوق زنان باید هم‌زمان پیش برود و نباید یکی قربانی دیگری شود.

با این حال، تجربه بسیاری از کشورها نشان داده است که مشارکت فعال زنان در مبارزات ملی، تأثیرات بلندمدتی بر وضعیت آن‌ها داشته است. در کشورهایی که زنان در جنبش‌های آزادی‌خواهانه نقش پررنگی ایفا کرده‌اند، پس از استقلال، پیشرفت‌هایی در زمینه حقوق زنان مشاهده شده است. به عنوان مثال، در کشورهای آفریقایی که زنان در جنبش‌های ضد استعماری شرکت کردند، بعدها شاهد افزایش حضور زنان در سیاست و آموزش بوده‌ایم.

در آذربایجان نیز زنان در جنبش‌های ملی، از انقلاب مشروطه گرفته تا مبارزات معاصر، نقش مهمی ایفا کرده‌اند. در انقلاب مشروطه، زنانی مانند «زینب پاشا» در سازمان‌دهی و هدایت زنان، از این نهضت حمایت کردند. آنان نه تنها در صفوف مقدم مبارزه برای حفظ هویت زبانی و فرهنگی قرار داشتند، بلکه در نبرد برای رفع تبعیض و دستیابی به حقوق برابر به عنوان شهروندان این سرزمین، نقش پررنگی ایفا کردند. مبارزات زنان آذربایجان جنوبی در ابعاد

مختلف، از فعالیت‌های فرهنگی گرفته تا کنش‌های سیاسی و اجتماعی، تجلی‌یافته و در مسیر مبارزات آزادی‌خواهانه تأثیرات عمیقی داشته است.

یکی از مهم‌ترین محورهای مبارزات زنان آذربایجان جنوبی، مقاومت در برابر سیاست‌های سرکوبگرانه حکومت مرکزی ایران در زمینه انحصارزبانی و فرهنگی است. زنان آذربایجانی در این مسیر، به‌عنوان معلمان غیررسمی، نویسندگان، شاعران و فعالان فرهنگی به دفاع از زبان مادری خود پرداخته‌اند. آنان در خانه‌ها، محافل خصوصی و حتی در شبکه‌های اجتماعی، آموزش زبان ترکی آذربایجانی را به نسل‌های جوان ادامه داده‌اند تا مانع از تحمیل زبان فارسی و از بین رفتن هویت زبانی خود شوند.

از منظر آموزه‌های جان استوارت میل، مبارزات زنان آذربایجانی برای احقاق حق تحصیل به زبان مادری، مشارکت در سیاست و مخالفت با سرکوب فرهنگی، تجلی روشنی از حق زنان برای تعیین سرنوشت خویش است.

میل معتقد بود که هیچ دولتی حق ندارد فرهنگ و زبان یک ملت را سرکوب کند. زنان آذربایجانی با تلاش برای حفظ زبان و هویت خود در برابر سیاست‌های یکسان‌سازی زبانی حکومت فارس، در واقع به دفاع از یکی از اساسی‌ترین اصول آزادی فردی و جمعی پرداخته‌اند و در این راه با چالش‌های بسیاری مواجهه شده‌اند.

زنان آذربایجان جنوبی نه تنها به دلیل هویت ملی خود، بلکه به‌عنوان زنان یک جامعه تحت سلطه، با دو لایه تبعیض روبه‌رو بوده‌اند. از یک سو، آن‌ها با محدودیت‌های جنسیتی و نابرابری‌های اجتماعی مواجه هستند و از سوی دیگر، به‌عنوان شهروندان غیر فارس، از حقوق برابر با شهروندان فارسی‌زبان برخوردار نیستند.

این وضعیت موجب شده است که زنان آذربایجانی در دو جبهه بجنگند: یکی علیه سلطه فرهنگی و سیاسی فارس‌ها و دیگری علیه ساختارهای مردسالارانه‌ای که در جامعه و نهادهای حکومتی تقویت شده‌اند.

زنان آذربایجان جنوبی، با وجود تمام فشارها، توانسته‌اند نقش تعیین‌کننده‌ای در حفظ هویت ملی، مبارزه با انحصارزبانی، دفاع از حقوق برابر و گسترش اندیشه آزادی‌خواهی و رهایی ملی ایفا کنند. مشارکت آن‌ها نه تنها یک ضرورت، بلکه یک نیروی قدرتمند برای تغییر وضعیت سیاسی و اجتماعی آذربایجان جنوبی است محسوب می‌شود.

نقش رسانه‌های اجتماعی بر سازماندهی و آگاهی زنان آذربایجان جنوبی

بوران دؤنمز

آذربایجان میّلی دیرنیش تشکیلاتی نین اؤبرنجی کمیته‌سی اویه‌سی

مقدمه

رسانه‌های اجتماعی در دنیای امروز به ابزاری قدرتمند برای تغییرات اجتماعی و فرهنگی تبدیل شده‌اند. این پلتفرم‌ها به ویژه برای جنبش‌های حقوق زنان اهمیت زیادی دارند، چرا که امکان سازماندهی، آگاهی‌بخشی و توانمندسازی را برای زنان فراهم می‌کنند. در زمینه‌ی زنان آذربایجان جنوبی، که با محدودیت‌های اجتماعی، فرهنگی و حتی سیاسی روبرو هستند، رسانه‌های اجتماعی فرصتی بی‌نظیر برای ابراز صدای زنان و مبارزه با تبعیض‌ها و نابرابری‌ها فراهم آورده است. از طریق رسانه‌های اجتماعی، زنان می‌توانند مشکلات خود را با جامعه به اشتراک بگذارند، کمپین‌های آگاهی‌بخشی راه‌اندازی کنند و همبستگی اجتماعی ایجاد نمایند. علاوه بر این، این فضا به آن‌ها این امکان را می‌دهد که به راحتی با جنبش‌های جهانی مرتبط شده و از تجارب دیگر فعالان حقوق زنان بهره‌مند شوند. در این راستا، فعال‌سازی قدرت دیجیتال و انباشت قدرت دیجیتال به عنوان دو فرآیند کلیدی، نه تنها به سازماندهی و بسیج اجتماعی کمک می‌کنند، بلکه با ایجاد شبکه‌های حمایتی و ارتباطات بین‌المللی، قدرت چانه‌زنی و تأثیرگذاری جنبش‌های زنان را افزایش می‌دهند. با این حال، این فرآیندها بدون چالش‌های خود نیستند؛ از جمله مواردی چون نظارت‌های دولتی، سانسور، و هجوم اطلاعات نادرست که می‌تواند کارکرد رسانه‌های اجتماعی را کاهش دهد. بنابراین، برای بهره‌برداری

مؤثر از ظرفیت‌های این فضا، نیاز به استراتژی‌های هوشمندانه و اقدامات هماهنگ بین فعالیت‌های آنلاین و دنیای واقعی وجود دارد تا از این طریق، تغییرات پایدار و ملموس در حقوق و وضعیت زنان به وجود آید.

رسانه‌های اجتماعی به عنوان ابزاری برای آگاهی‌بخشی و توانمندسازی زنان

رسانه‌های اجتماعی در عصر حاضر به عنوان ابزاری کلیدی در زمینه آگاهی‌بخشی و توانمندسازی زنان، به ویژه در جوامعی با محدودیت‌های فرهنگی و اجتماعی، به نقشی محوری در فرآیند تغییرات اجتماعی تبدیل شده‌اند. این پلتفرم‌های دیجیتال با قابلیت‌های گسترده‌ای که در اختیار کاربران قرار می‌دهند، به زنان این امکان را می‌دهند تا صدای خود را به‌طور مستقیم و بدون واسطه به جامعه انتقال دهند و از این طریق به ترویج حقوق فرهنگی، اجتماعی و سیاسی خود بپردازند. یکی از ویژگی‌های برجسته رسانه‌های اجتماعی، امکان دسترسی سریع و بدون محدودیت به اطلاعات است که این امر به زنان این فرصت را می‌دهد تا ضمن اشتراک‌گذاری تجربیات و مسائل خود، از طریق ارتباطات گسترده، قدرت جمعی خود را تقویت کنند.

زنان آذربایجان جنوبی که در مواجهه با محدودیت‌های رسانه‌های سنتی و نظارت‌های اجتماعی قرار دارند، رسانه‌های اجتماعی یک بستر جدید برای طرح مسائل و چالش‌های حقوقی و اجتماعی فراهم آورده‌اند. این پلتفرم‌ها به زنان این فرصت را می‌دهند که نه تنها مشکلات خود را مستند کنند، بلکه با استفاده از ابزارهایی چون هشتگ‌ها، کمپین‌های دیجیتال و محتوای تصویری و ویدیویی، روایت‌های خود را به صورتی مؤثر و گسترده ارائه دهند. به‌ویژه در شرایطی که رسانه‌های سنتی به دلایل مختلف ممکن است مسائل حساس و حقوقی زنان را نادیده بگیرند یا به‌طور گزینشی پوشش دهند، رسانه‌های اجتماعی این خلاء را با تسهیل انتشار اطلاعات به‌صورت آزاد و فوری پر می‌کنند.

رسانه‌های اجتماعی علاوه بر فراهم کردن بستر آگاهی‌بخشی، نقش اساسی در سازماندهی جنبش‌ها و بسیج اجتماعی ایفا می‌کنند. زنان می‌توانند از این فضاها برای ایجاد شبکه‌های حمایتی، هماهنگی اعتراضات دیجیتال و جذب حمایت‌های بین‌المللی بهره‌برداری کنند. از طریق هشتگ‌های هدفمند و کمپین‌های آنلاین، آنان می‌توانند نه تنها آگاهی عمومی را افزایش دهند، بلکه زمینه‌های بسیج اجتماعی را نیز فراهم آورند. این امر نه تنها موجب افزایش تأثیرگذاری در سطح داخلی می‌شود بلکه به شکل‌گیری جنبش‌های گسترده‌تری در سطح بین‌المللی نیز منجر می‌گردد.

با وجود این ظرفیت‌ها، چالش‌های مختلفی نیز در مسیر استفاده از رسانه‌های اجتماعی برای کنشگری زنان وجود دارد. از جمله این چالش‌ها، سانسور و فیلترینگ اینترنتی است که می‌تواند دسترسی به پلتفرم‌های آنلاین را محدود کرده و فعالیت‌های کنشگران را تحت تأثیر قرار دهد. علاوه بر این، فرآیند سرکوب دیجیتال که ممکن است از سوی نهادهای دولتی یا گروه‌های مخالف صورت گیرد، تهدیدی جدی برای امنیت کنشگران محسوب می‌شود. در این راستا، استفاده از استراتژی‌های امنیت دیجیتال و ابزارهای رمزنگاری به‌منظور حفظ حریم خصوصی و ایمنی کاربران در فضای مجازی ضروری است.

اگرچه رسانه‌های اجتماعی می‌توانند به عنوان ابزاری برای آگاهی‌بخشی و بسیج اجتماعی

عمل کنند، اما بدون پیوند با کنشگری میدانی و اقدامات عملی در دنیای واقعی، تأثیرگذاری آن‌ها محدود خواهد بود. به همین دلیل، برای دستیابی به تغییرات ساختاری و تحول‌زا، لازم است که فعالیت‌های آنلاین با استراتژی‌های میدانی هماهنگ شوند. در این فرآیند، استمرار در تولید محتوای آگاهی‌بخش، ایجاد شبکه‌های حمایتی و بهره‌برداری از ظرفیت‌های بین‌المللی می‌تواند مسیر را برای تحقق حقوق برابر و آزادی‌های بیشتر هموار سازد.

بدین ترتیب رسانه‌های اجتماعی به‌عنوان ابزاری برای آگاهی‌بخشی و توانمندسازی زنان، می‌توانند نقشی اساسی در بازتعریف قدرت اجتماعی و فرهنگی ایفا کنند. این ابزارها با ایجاد بسترهای مناسب برای تقویت همبستگی دیجیتال و فعال‌سازی قدرت جمعی، توانایی زنان در تأثیرگذاری بر فرآیندهای تصمیم‌گیری اجتماعی، سیاسی و حقوقی را افزایش می‌دهند. با استفاده از این ظرفیت‌ها و همراه با استراتژی‌های امنیتی و عملی مؤثر، زنان می‌توانند نقش بسزایی در شکل‌گیری تغییرات فرهنگی و اجتماعی ایفا کنند و به تحقق حقوق انسانی و فرهنگی خود دست یابند.

چالش‌ها و راهکارهای استفاده مؤثر از رسانه‌های اجتماعی در مبارزات زنان آذربایجان جنوبی

■ فعال‌سازی قدرت دیجیتال

فعال‌سازی قدرت دیجیتال به معنای توانمندسازی زنان برای استفاده از پلتفرم‌های آنلاین به منظور بیان نظرات، مطالبه‌گری و ایجاد آگاهی در جامعه است. رسانه‌های اجتماعی، با فراهم آوردن فضایی برای انتشار آزادانه اطلاعات و تجربیات، به زنان این امکان را می‌دهند که صدای خود را از طریق هشتگ‌ها، کمپین‌ها و محتوای تصویری به جامعه جهانی منتقل کنند. در این فرآیند، زنان آذربایجان جنوبی توانسته‌اند تا مسائل حساس فرهنگی و اجتماعی خود را از طریق رسانه‌های اجتماعی مطرح کنند و از سانسور رسانه‌های سنتی فراتر روند.

یکی از ابزارهای مؤثر در فعال‌سازی قدرت دیجیتال، ایجاد شبکه‌های حمایتی است. زنان از طریق رسانه‌های اجتماعی می‌توانند با یکدیگر در ارتباط باشند، تجربیات خود را به اشتراک بگذارند و در صورت لزوم، راهکارهایی برای مواجهه با چالش‌های مشابه پیدا کنند. این همبستگی دیجیتال می‌تواند باعث شکل‌گیری کمپین‌های آنلاین و جلب حمایت‌های بین‌المللی شود که در نهایت به تقویت قدرت کنشگری زنان و رشد جنبش‌های حقوق زنان در آذربایجان جنوبی منجر خواهد شد.

■ انباشت قدرت دیجیتال

انباشت قدرت دیجیتال به معنای فرآیندی است که در آن جنبش‌ها با استفاده از رسانه‌های اجتماعی به تدریج اعتبار و مشروعیت خود را افزایش می‌دهند و قدرت چانه‌زنی خود را در عرصه‌های اجتماعی و سیاسی تقویت می‌کنند. این فرآیند زمانی مؤثر است که جنبش‌ها از حمایت‌های گسترده‌تری برخوردار شوند و بتوانند از ظرفیت‌های بین‌المللی استفاده کنند. برای مثال، زنان آذربایجان جنوبی با ایجاد ارتباطات بین‌المللی و همکاری با فعالان حقوق بشر، توانسته‌اند مشروعیت جنبش‌های خود را تقویت کنند و از طریق حمایت‌های خارجی، فشار بیشتری برای اصلاحات ساختاری وارد کنند.

انباشت قدرت دیجیتال، همچنین موجب تقویت هویت جمعی و همبستگی اجتماعی میان فعالان می‌شود. از طریق این فرآیند، زنان نه تنها قادرند مطالبات خود را به شکلی مؤثرتر مطرح کنند، بلکه می‌توانند از تجربیات و حمایت‌های دیگر جنبش‌های مشابه در سطح

جهانی بهره‌برداری کنند. افزایش آگاهی عمومی و همراهی گروه‌های مختلف اجتماعی با این جنبش‌ها، موجب تقویت قدرت تأثیرگذاری آنها و فشار برای اصلاحات اجتماعی می‌شود.

■ چالش‌ها

با وجود تمام مزایای رسانه‌های اجتماعی، این ابزارها با چالش‌های متعددی روبه‌رو هستند که می‌توانند تأثیرگذاری آنها را محدود کنند. یکی از اصلی‌ترین چالش‌ها، سانسور و فیلترینگ اینترنتی است که در بسیاری از کشورهای دنیا به ویژه در مناطق با محدودیت‌های دیجیتال وجود دارد. در آذربایجان جنوبی، رسانه‌های اجتماعی در معرض نظارت و فیلترینگ قرار دارند که این امر می‌تواند مانعی برای گسترش پیام‌ها و مطالبات زنان باشد.

چالش دیگر، انتشار اطلاعات نادرست و تلاش برای بی‌اعتبارسازی جنبش‌های اجتماعی است. این اطلاعات نادرست می‌تواند به تضعیف اعتبار جنبش‌ها و کاهش تأثیرگذاری آنها منجر شود. به همین دلیل، ضروری است که فعالان دیجیتال از تکنیک‌های مدیریت اطلاعات نادرست و تقویت صحت داده‌ها استفاده کنند.

■ راهکارها

برای مقابله با چالش‌های موجود، اتخاذ استراتژی‌های امنیت دیجیتال امری ضروری است. حفظ حریم خصوصی و استفاده از ابزارهای رمزنگاری می‌تواند از امنیت کنشگران دیجیتال محافظت کند و از دسترسی‌های غیرمجاز جلوگیری نماید. همچنین، برای مقابله با فیلترینگ و سانسور، استفاده از ابزارهای تغییر آی‌پی و شبکه‌های خصوصی مجازی (VPN) می‌تواند به فعالان این امکان را دهد که از محدودیت‌های دیجیتال عبور کنند و پیام‌های خود را به راحتی منتشر کنند.

همچنین، ارتباط میان فعالیت‌های آنلاین و کنشگری میدانی باید تقویت شود. برای اثرگذاری بیشتر، ضروری است که اقدامات دیجیتال به تحرکات اجتماعی در دنیای واقعی پیوند خورده و فعالیت‌های میدانی نیز به جنبش‌های آنلاین حمایت کنند. استمرار در تولید محتوای آگاهی‌بخش و بهره‌برداری از ظرفیت‌های شبکه‌های بین‌المللی می‌تواند قدرت تأثیرگذاری جنبش‌های حقوق زنان را افزایش دهد. بدین ترتیب ایجاد شبکه‌های حمایتی و تقویت همبستگی اجتماعی در فضای دیجیتال، می‌تواند منجر به افزایش قدرت جنبش‌ها و کمک به تحقق تغییرات پایدار در جامعه شود.

بحث و نتیجه‌گیری

در مجموع، رسانه‌های اجتماعی به عنوان بستری دیجیتال تحول‌آفرین، ابزارهای قدرتمندی برای فعال‌سازی و انباشت قدرت در جنبش‌های حقوق زنان به‌شمار می‌آیند. این فضاها به زنان آذربایجان اجازه می‌دهند تا از محدودیت‌های محیط‌های سنتی عبور کرده و با بهره‌گیری از امکاناتی نظیر انتشار سریع اطلاعات، به اشتراک‌گذاری تجربیات شخصی و تشکیل شبکه‌های حمایتی، هویت جمعی قوی و مشروعیتی برای مبارزات خود ایجاد کنند.

فرآیند فعال‌سازی قدرت دیجیتال از طریق به‌کارگیری کمپین‌های آنلاین، هسته‌های معنادار و محتوای تصویری و متنی به زنان این امکان را می‌دهد تا مسائل حساس فرهنگی و حقوقی

خود را به طور شفاف مطرح کرده و از این طریق حمایت‌های داخلی و بین‌المللی را جلب کنند. در همین راستا، انباشت قدرت دیجیتال با تقویت هویت جمعی و همبستگی اجتماعی، به زنان اجازه می‌دهد تا با استفاده از تجربیات و حمایت‌های به دست آمده، فشارهای اجتماعی و سیاسی لازم برای اصلاحات ساختاری را وارد نمایند.

با این وجود، چالش‌هایی همچون سانسور، فیلترینگ اینترنتی و انتشار اطلاعات نادرست به عنوان موانع اساسی در مسیر کنشگری دیجیتال مطرح هستند. لذا، اتخاذ استراتژی‌های امنیت دیجیتال و حفظ حریم خصوصی، به همراه ایجاد ارتباط مستمر میان فعالیت‌های آنلاین و کنشگری میدانی، از الزامات حیاتی در استفاده مؤثر از رسانه‌های اجتماعی به شمار می‌آید.

در نتیجه، بهره‌برداری هوشمندانه و همزمان از فرآیندهای فعال‌سازی و انباشت قدرت دیجیتال می‌تواند به زنان کمک کند تا با مقابله با محدودیت‌ها، نقش فعال‌تری در تغییرات اجتماعی و حقوق بشری ایفا کنند. با تقویت استراتژی‌های امنیتی، استمرار در تولید محتوای آگاهی‌بخش و هماهنگی میان فضای دیجیتال و دنیای واقعی، این جنبش‌ها می‌توانند به تحولات پایدار و عمیقی در ساختارهای اجتماعی منجر شده و به تحقق حقوق برابر و آزادی‌های بیشتر کمک نمایند.

منابع

- Boler, Megan, et al. "Connective labor and social media: Women's roles in the 'leaderless' Occupy movement." *Convergence* 204 (2014): 438-460.
- Leong, C., Pan, S. L., Bahri, S., & Fauzi, A. (2019). Social media empowerment in social movements: power activation and power accrual in digital activism. *European Journal of Information Systems*, 28(2), 173-204.
- Sow, F. (2020, October). Social change and the role of feminist movements, CSOs and networks in raising awareness on women in public and political life. In *Proceedings of the UN Women Expert Group Meeting*, New York, NY, USA (pp. 5-8).
- Syed, R., & Silva, L. (2023). Social movement sustainability on social media: An analysis of the women's March Movement on Twitter. *Journal of the Association for Information Systems*, 24(1), 249-293.
- Schuster, J. (2013). Invisible feminists? Social media and young women's political participation. *Political Science*, 65(1), 8-24.

آذربایجان توپلوموندا یاخشی قادین تانیلاماسیندا مدرن و گلنه کسل دگرلرین چاتیشماسی

گونش ایشیق

آذربایجان میلی دیرنیش تشکیلاتی نین اؤیرنجی کمیته سی اوبه سی

سون یوز ایلر بویونجا دونیادا اساسلی دگیشیکلیکلر باش وئریب، اینسانلارین اینانجلاری و یاشاییش طرزلیری یئنیندن شکیللنمیشدیر. بو دگیشیکلیکلرین آراسیندا ان اؤنملیریندن بیرسی ده قادینلارین توپلومدا روللارینین یئنیندن تعریف ائدیلمه سی اولموشدور. آذربایجان ین اسکی توپلوموندا اینسانلار سیستملی اولاراق اؤنجه دن تعیین ائدیلمیش قایدا و روللار چرچیوه سینده یاشاییردیلا و شخصی سئچیملر اوچون آز یئر قالیردی. بو قایدالاردان قیراغا چیخماق قبول ائدیلمیردی و قیراغا چیخانلار «اویومسوز» بیلینیردی. آذربایجان قیزلاری اوچون ایسه گؤزله نیلن تکجه تقدیرارکن ائولنیب یاخشی قادین اولماق ایدی. بو ایدئاللاشدیریلیمیش شخصیت، ارینین قرارلارینی سورغولامادان ایطاعت ائدن وفادار بیر زوجه اولماق وظیفه سینین یئرینه یئتیرمه لی ایدی، حتی زوراکیلیق قارشیسیندا بئله سوسمالی ایدی. یاخشی زوجه قاورامی، صداقت و اؤزونو فدا ائتمه یی طلب ائدیردی؛ اگراری خیانت ائتسه، اونو راضیلاشدیرماق اونون مسؤولیتی حساب ائدیلمیردی. اونون دگری، ائو ایشلرینده ماهیرلیگی و ارینه ایطاعتی ایله اؤلچولوردو.

قادینین «یاخشی آنا» رولو ان آزا «یاخشی زوجه» اولماق قدر اهمیتلی ایدی و دونیا یا ائولاد گتیرمک و اونلاری دوزگون بؤیوتمک قابیلیتی ایله تعیین ائدیلمیردی. یاخشی قادینین کیملیگی، اری و اوشاقلارینا باغلی ایدی، چونکو اونون دونیادا تک وارلیق ندنی عایله وظیفه لرینی یئرینه

کلاسیک دؤورده آذربایجان قادینلاری اساسا زوجه و آنا کیملیکلی ایله محدود ایدی و اؤزلرینی تعریف ائتمک اوچون آزیئر وار ایدی. بو محدودیت، تحصیلین اولماماسی ایله داوام ائدیردی؛ قادینلار سیستمتاتیک اولاراق تحصیلدن، اوخوماق و یازماق قابیلیتیندن محروم ائدیلدیلر. بونا گؤره ده، اونلارین ایجتامعی دایره لری، آز ساییدا اوخشار تجروبه لری اولان باشقا قادینلارلا محدود ایدی و بو دا وار اولان گلنه کلری گوجلندیریر و دونیاگؤرولرینی محدودلاشدیریردی. گلنه کسل روللاری سورغولاماق فیکری اونلارین فیکرینین اوجوندان بئله گئچمیردی، چونکو اونلار بو تعیین ائدیلمیش کیملیکلره او قدر آلیشمیشدیلار کی، سانکی او کیملیکلره دوغولموشدولار.

لاکین آروپادا مودرنیزمین یارانماسی ایله پارالل اولاراق، آذربایجاندا دا بیر دگیشیکلیک حرکتی باشلادی. فئمینیزم، قادینلارین روللارینی معین ائدن کؤکلو سیستمتلره میدان اوخویان گوجلو بیر قووه کیمی اورتایا چیخدی. جسارتلی قادینلار ایراندا، قادینلارین دا تحصیل آلمایا حاققینی طلب ائتمه یه باشلادیلار. زامان گئچدیکجه بو آرتان شعور، توپلومداکی گلنه کلری دگیشدیرمک مقصدیله ژورناللارین و اثرلرین یایمیلانماسینا زمین یاراتدی.

علم و عقلانیت اصلری کؤک سالدیقجا، فردیت قاورامی یاراندی و بو دا اسکی «یاخشی قادین» اولماق تصورنو اساسلی اولاراق دگیشدیردی. قادینلار آرتیق یالنیز «آنا» و «زوجه» اولاراق گؤرونموردولر؛ اونلار اؤز آرزولارینین پئشینده دوشمک، یئته نکلرینی گلشیدیرمک و حقیقتن کیم اولماق ایسته دیکلرینی تانیلاماق ایسته دیکلرینی توپلوما قبول ائتدیرمه چالیشمالارینا باشلادیلار. بو مدرن دورده، «یاخشی قادین» اؤزللیکلرینی تعیین ائدن اسکی دگرلر گئری چکیلمه یه باشلادی و کیملیگین داها پلورال بیر آنلایشینا یئر وئرلیدی. مدرن دونیادا هر بیر قادین ایندی اؤز دگرلرینی قورماق و اؤز دونیاگؤروشو واسطه سیله روللارینی ایفاده ائتمک باغیمسیزلیغینا صاحیدیر.

بونولا بئله، بو ایره لیله مه لره باخمایاراق، آذربایجان قادینلاری هله ده اؤلکه قانونلاری ایچینه داخیل ائدیلمیش کلاسیک محدودیتلر ایله مباریزه ائدیرلر. بو قانونلار اونلاری کیشیلردن داها آشاغی توتور و تمل اینسان حاققلارینا مدایخله ائدیر. اسکی اینانجلار ایسه، توپلومدا خصوصیه یاشلی نسیللر آراسیندا، تاثیرینی هله ده گؤستمکده دیر و بو هله ده آذربایجان قادینلارینین ترقیسی اوچون مانع اولور. بیزیم توپلومدا آزادلیق یولوندا ائدیلم ایره لیله مه لره تحسین ائدیلمه ده، مدرن توپلوملار کیمی توم قادینلارین اؤز پتانسیئلرینی تام شکیلده حیس ائتمه لری اوچون داها چوخ موپاریزه یه و داها چوخ اصلاحاتلارا احتیاج وار.

ايراندا قادينلارا قارشى ياسال ايريمچيلىقلار

گون آى قاراداغلى

آذربايجان ميللى ديرنيس تشكىلاتى نين اؤبرنجى كميتهسى اوبهسى

ايراندا قادينلار اوزون ايلردير حقوق برابرليگيندن محروم ائدليلير. قانونلار و حقوقى سيستم قادينلارا قارشى سيستماتيك ايريمچيلىغي مؤكملنديريرو بو وضعیت گونده ليك حياتين چئشيدلى ساحه لرينه اؤزونو گؤستريرو. ائوليليك حقوقوندا ميراث بؤلوشدورولمه سيئه، اوشاقلارين ويلايتى و حضانتيندن قان ديهسى مسئله سيئه قدر ايران قانونلارى قادينلارى كيشيلردن آشاغى استاتوسدا ساخلايان و اونلارين تمل حاقلاريني سينيرلايان بير چوخ ماده لره ماليكدير. بو يازيدا، ايران قانونلاريندا قادينلارا قارشى اولان اساس ايريمچيلىق بيچيملرينه دقت يئتيرهرك، اونلارين رئال حياتدا نئجه يانسيتيلديغينى آراشديراجاغيق.

ايرانين ائوليليك قانونلارينا گؤره، قادينلار عئيني زاماندا يالئيز بير اره صاحب اولاييلركن، كيشيلره عئيني زاماندا بيردن چوخ قادينلا ائولنمه حاقي وئريلميشدير. بير كيشى عئيني زاماندا دؤرد قاديننا صاحب اولاييلير. بو حاق مدنى قانوندا آچيقجا گؤستريلمه سيئه باخمايلاق، بعضى ماده لردن چيخاريلاييلير. مثلاً، ميراثا عاييد اولان مدنى قانونون ۹۴۲-جى ماده سى كيشيلرين چوخ ائوليليكينه آچيقجا اشاره ائدير.

بو ماده يه گؤره، حياتيني ايتيرميش بير كيشينين بيردن چوخ حيات يولداشى اولماسى حاليندا، قادينلارا عاييد اولان ميراثين دؤرده بيرى يا سككيزده بيرى، بوتون قادينلار آراسيندا

قانۇن، قادین ساییسی بارە سیندە ھەر ھانسی بیر محدودیت گتیرمە مېشیدیر، آنجاق قرآن و اسلام حوقوقونا گۆرە چوخ ائولیلیک عئینی زاماندا دۆرد قادین ایله محدوددور.

ارث قانۇن

ایران ایسلام جمهوریتی قانۇنلارینا گۆرە، قادینا کیشینین یاریسی قدر ارث یتتیش. بو قانۇنون توجیه لریندن بیرى بودور کی، کیشیلر عالیله باشچیسیدیر و داھا چوخ پای آلمالیدیر. حالبوکی گونوموز دونیاسیندا، آرتیق قادینلار دا کیشیلر کیمی ائۇدن کناردا ایشله بیر و معاش آلیر و حتی بیر چوخ قادینلار عالیله باشچیسى کیمی عالیله عضولرینین احتیاجلارینی قارشیلاییر.

آنجاق میراث قانۇنونون تأسفلو نۇقطة سی تکجه قیزلارین اوغلانلارین یاریسی قدر میراث آپارماسى دئیل. قانۇنون باشقا بیر حیصه سی ارى اؤلموش قادینا عاییددیر. بیر عؤمور کیشی ایله یاشامیش، اورتاق حیاتین ھر ائیندا رولو و پایى اولان قادین، ارینین اؤلوموندن سونرا، اگر تک وارث اولسا، میراثی یالئیز ارینین مالینین دۆردده بیریدیر و ارینین وارثی اولمایان قالان ماللاری دؤولتین خئیرینه ضبط اولونور. و اگر کیشینین اؤلادى وارسا، یعنی قادین و کیشینین اؤلادلاری وارسا، وضعیت داھا دا پیسیدیر، کیشینین بوتون ماللاریندان یالئیز منقول ماللارین سککیزده بیرى و غیر منقول ماللارین سککیزده بیرى قادینا چاتیر.

قادینلارین اوشاق حضانتی

ایراند، قادینلارین اوشاق حضانتی حاققى بوخدور. سون ایللرده قانۇن بیر آز دگیشدیریلسه ده، اوشاغین حضانتی آتا ایله دیر و اگر ایستهمزسه، اونا وئره بیلر.

۱۳۱۴- جو ایله تصویب ائدیلمیش مدنى قانۇنون ۱۱۶۹- جو ماده سینده گۆرە، اوغلان اوشاغین ۲ یاشینا قدر و قیز اوشاغین ۷ یاشینا قدر حضانتی آتایا وئریلیردی و بو مدتدن سونرا حضانت آتاین عهده سینه گئچیردی. ۱۳۸۲- جى ایله قبول ائدیلمش دگیشیکلیگه گۆرە، آنا اوشاغین حضانتی ۷ یاشینا قدر آلابیلر و بوندان سونرا اوشاغین حضانتی آتایا وئریلیر. اختلاف اولدوغو حالدا، محکمه بو باره ده قرار وئره جکدیر.

آنانین یتیدن ائوله نمسی حالیندا، آتا اوشاغین قیمومیتینی اوندان آلما حاققینا صاحیبیدیر. آما کیشینین ائوله نمسی قادین اوچون بئله بیر حاق یاراتمیر. آنجاق قادین حتی اوشاغین حضانت و قیمومیتینه صاحب اولسا دا، یتنه ده اوشاق اوچون ویلایت و اونون گله جگی ایله باغلی قرار وئرمه حاققى آتایا عاییدیر.

مدنى قانۇنون ۱۱۸۰ و ۱۱۸۱- جى ماده لری، اوشاق اوزرینده ان اؤنملی و اساس حاق اولان ویلایت حاققینی آتا و بؤیوک آتاسینا وئریر و آنا اوشاغین ولیسی ساییلمیر.

دیة قانۇنو

بو تائیش جمله نى حتما ائشیتیمیسینیز کی ((قادینین دیه سی کیشی نین یاریسیدیر)). اسلام جزا قانۇنونون ۵۵۰- جى ماده سینده گۆرە، قادین قتلینین دیه سی کیشی دیه سینین یاریسیدیر.

دیگر طرفدن، دیه برابرسیزلیگی باشقا جهتن داوام ائدیر، مثلاً بیر کیشی نین قادینى

اؤلدوردویو حالدا قصاص حؤکمونون اجراسی. قصاص قانونون اؤزو اعتراض مؤوضوسو اولماسیندان باشقا، قاتیل کبشی و مقتول قادین اولدوقدا، قانونا گؤره، قادین دیه‌سی کبشی دیه‌سی نین یاریسیدیر. بونا گؤره، اگر قادینین عایله سی قاتیلی اعدام ائتمک ایسته‌سهر، قاتیلین دیه‌سی نین یاریسینی اونون عایله‌سینه اؤدمه‌لیدیرلر.

داها ماراقلیسی بودور کی، بو برابرسیزلیک خیانت‌ه مساله‌سینه ده یاییلیر. یعنی بیر قادین ارینین رضایتی اولمادان باشقاسی ایله جنسی علاقه قورسا و اری اونو علاقه حالیندا گوروب اؤلدورسه، جزا و دیه اؤدمکدن باغیشلانیر. آنجاق بیر کبشی خیانت ائتسه و خانیمی اونو اؤلدورسه، هم جزالاندیریلیر، هم ده تام دیه اؤدمه‌لیدیر.

بو باشلیقلاردان علاوه بیر چوخ ساحه‌ده قادینلار قانونلار واسیطه‌سیله آیریمجیلیغا معروض قالماقدایرلار.

اؤلکه‌نین نیکاح یاشی ایله علاقه‌دار قانونلار چاغداش و مدرن دونیا ایله مقایسه‌ده ایران توپلومونو سوسیو-کولتورل آچیدان قورخونج وضعیت‌ه گتیریب و اییرنج بیر تصویر یاراتمیشدیر. قیزلارین رسمی نیکاح یاشی ۱۳-دور، اما آتالین و محکمه‌نین ایجازه‌سی ایله داها ائرکه‌ن یاش‌دا حتی ۹ یاشیندا اره وئرله بیلرلر. بو قانونلار سایه‌سینه حاضریدا اؤلکه‌ده ائرکه‌ن اره وئرلمیش قیزلار ایجتیماعی بیر سورون یاراتمیش دورومدادیر. تحصیلدن اوزاقلاشمالار، ائرکه‌ن یاشلاردا حامیله قالماقدان دولایی ائرکه‌ن یاشدا اؤلوم حاللاری و بو قیزلاردا جنسی خسته‌لیکلرین یایغینلاشماسی بو قانونلارین منفی ائتکیلریندن سادجه بیر نئجه‌سیدیر.

شهادت و محکمه

قادینلارین محکمه‌ده‌کی شاهیدلیگی کیشیلرله عئینی دگره مالیک دئییل. بیر کیشینین شاهیدلیگینه برابر اولماق اوچون ایکی قادین شاهید ایفاده وئرمه‌لیدیر. قادین حاکم اولای بیلمز. یالنینز مصلحتچی و یا کؤمکچی وظیفه‌لرده چالیشا بیلرلر. قادینلارین حاکیم اولایلمه و یا شاهیدلیک ائده بیلمه قابلیتینی سوال آلتینا آپاران بو قانونلاری یازانلارین ذهنیتنده قادینلارین عقلی اولاراق کیشیلردن اکسیک اولدوغو و بنزر بیر فیکیرلرین اولدوغو آیدیندیر.

گئییم مجبوریتی و اجتماعی آزادلیقلار

ایران‌دا قادینلار ۲۰۲۲ اعتراضلاریندان سونرا بؤیوک شهرلرده اسکیسینه گؤره داها اؤگور دولاشدیقلارینا باخمایارق، قانونلارا گؤره مجبوری حجاب گئییم طرزینه تابع اولمالیدیرلار. ایندی ده گشت ارشاد دئییلنه پولیس گوجلرینین نظارتی خفیفله‌نسه ده قانونسوز ساییلان گئییم و یا باش‌ورتوسوز دیشاری چیخماق جزا ایله سونوجلانیر.

کیشیلرله برابر ایدمان تدبیرلرینه قاتیلماق و یا ایستادیونلاردا تاماشاچی اولماق قادینلار اوچون ایللرله قاداغان ایدی. حاضرده معین محدودیتلرله ایجازه وئرلییر. قادینلارین فوتبال و والیبال و سایره ایویونلارین استادیوملارینا گیره بیلمه و یاخیندان ایویونلاری ایزله‌یه بیلمه حاققی اولوسلاراراسی اسپور قوروملارینین باسقیسی و هابئله قادینلارین اعتراضلاری نتیجه‌سینده الهه ائدیلمیشدیر.

اؤزگور سیاحت حاققی

قادینلار ائولی اولدوقدا، پاسپورت آلماق و خارجه سیاحت ائتمک اوچون ارلرینین یازیلی

سیاسی حاقلار

قادینلار جمهورباشقانلیغا آدای اولاییملرلر. ایران آنا یاساسینا گۆره بو استاتوسا یالینیز «رجل» آدای اولاییلرلر.

قادینلارین سیاستده ایشتیراکی جدی شکیلده سینیرلاندیریلمیشدیر اؤزلیکله یوکسک سویهلی پستلاردا.

سونوج

ایران داکا یاسال قیسیتلامالار اولدوقجا قاپساملیدیر و بورادا یالینیزجا ان اؤنملی و اؤنه چیخان فونولارا قیساا اشاره ائتمه یه چالیشدیق. قادینلارین گونلوق یاشاملاریندا ایریمچیلیغا اوغراد یغینی حیسس ائده بیله جکلری چوخ کیچیک یاسا و یؤنئتمه لیک (مقررات) بولونماقدادیر. مثلا، ایران، عمومی آلانلارین بیرچوخوندا گئیش چاپلی جنسیت ایریمینی (تفکیک جنسیتی) اویغولایان نادیر اؤلکه لردن بیریدیر. بو دوروم، داها چوخ سرت ایسلامی فقه اساسلارینا دایالی حقوق سیستئمینه صاحب اولکه لرده گۆرولمکده دیر. بو آچیدان ایران، سعودی عربیستان و طالبان یؤنه تیمینده کی افغانیستان ایله بنزرو وضعیتده یئر الماقدادیر.

ایران دا عمومیتله قادینلار قارشى مؤوجود اولان ایریمچیلیغی تکجه مؤوجود قانونلار اوزریندن تحلیل ائتمک بو مسالهنی تام شکیلده گۆرمه بییمیزی انگله یه جکدیر. بو ایریمچیلیقلارین بیر حیصه سی ده توپلومون کولتورل کدلاریندا قادینا باخیشینی یانسیتماقدادیر. لاکین بو قانونلارین دگیشدیریلمه سی و یا تامامیله اورتادان قالدیریلیب یئنیدن یازیلما سی اوچون موجود ایله ائدرکن توپلومدا کی کولتورل باخیشلاری دا دگیشدیرمه یه یؤنه لیک موجود ایله دوام ائتمه لیدیر. وار اولان مؤوجود قانونلار، قادینلارین اقتصادی باغیمسیزلیغینی، عالیله ایچینده کی حاقلارینی و حتی حیاتی گونلیگینی تهدید ائدیر. حالبوکی، چاغداش دونیادا قادینلارین برابر حقوق و ایمكانلارا صاحب اولماسی، عدالتلی توپلومون فورولماسینین تمل شرطلریندن بیریدیر. ایران دا قادینلار بو حاقسيز دوزه نه قارشى ایلردیر موباریزه آپاریرو اولنلارین سسی نه قدر بوغولماغا چالیشیلسا دا، بو سس عدالت و برابرلیک طلب ائدن گئیش توپلومسال بیر چاغیریشا چئوریلیمیش و قادینلارین گلجک ده داها عادیل و برابر توپلومدا و سیستئمده یاشایاجاقلارینا دایر اومیدلری گولندیریمیشدیر.

بوشانما، ئولنمه، ميراث، ويلايت ايله ايلگىلى قانونلار اينجلنمهسى

هجر قيزيل آرسلان

آزربايجان مىللى دىرنىش تشكىلاتى نىن اؤبرنجى كمىتهسى اوبهسى

ئوليليك، اينسان حياتىنىن ان اؤنملى قرارلار بىر اولراق، گونلوك حيات روتىنى، مسؤولتلىرىنى و حتى اجتماعى علاقه لىرىنى دگىشديرىر. اورتاق بىر حيات قورماق، ئوليليك ايچىندەكى روللار بىر تەيىن اولونماسى و عايله لىر آراسىندا يئنى علاقه لىرىن يارانماسى، گونلوك حياتدا يئنى بىر دىنامىك يارادىر. بوندىن علاوه، ئوليليك اينسانلار بىر گله جكده كى پىلانلار بىر بؤيوك بىر ائتكى گؤستىرر. لاكىن، قانونى جەتدىن دە ئوليلىگە دايىر بىر سىرا سوروملوقلار وار كى، بونلار بىر عدالتلى و چاغداش حياتا اوبىغون اولوب اولمادىغى بختە آچىق بىر موموضو عدور.

ايراندا ئوليليك قانونلارى ايسلام قايناقلارىنا اساسلانير و مدنى قانونا گؤره تنظيم اولونموشدور. بونلار بىر ايچىندە قادين و كىشىنىن حقوقو، ئوليلىكده كى مسؤولتلىر، بو يوقلار و بوشانما كىمى موموضولاردا بىر آلماقدادىر. لاكىن، بو قانونلار بىر برابر و عدالتلى اولماسى، ايچتىماعى شرطلره و زامانا گؤره دگىشه بىلر. خصوصاً قادينلار بىر حقوقو و ئوليلىكده كى استاتوسلارى، گونوموزده دگىش اىچتىماعى شرطلره گؤره يئنىدىن دگىشديرىلمهسى لازىم اولان موموضولار داندىر.

مثال اولراق، ئوليلىكده قادين و كىشىنىن برابر حقوقا مالك اولماسى، قادينلار بىر ايش حياتىندا فعال اولماسى و ئوليلىكده كى اورتاق مسؤولتلىرىن بؤلوشولمهسى كىمى

موضوعلار، ایجتیماعی دگیشیکلیکلره بیرلیکده یئئیندن دگیشدیریلمه‌سی لازیمدیر. بونلارین اوستونه، ائولیلیکده‌کی شیددت و قادینلارین حوقوقلارینین قورونماسی کیمی مسئله‌لر ده قانونی جهتدن یاخشی تنظیم اولونمالیدیر.

دیرنیش گنجلیگی درگیسی نین بو ساییسیندا ۸ مارس دونیا قادینلار گونو مونسایتی ایله، ائولیلیکده‌کی بیر نئجه قونونو اله آلیب و اولاری قانونی اولاراق اینجه‌له‌مک ایستردیک:

ائولنمه:

ایران مدنی قانونونا باخدییغیمیزدا، ائولیلیکله باغلی ایلك گوزوموزه چارپان قونو، ائولیلیک یاشیدیر. مدنی قانونون ۱۰۴۰-جی ماده‌سینه گوره، ائولیلیک یاشی قیزلار اوچون ان آزی ۱۳ یاش، اوغلانلار اوچون سه ان آزی ۱۵ یاشدیر. اگر قیزین ولی‌سی یا قیمی بو ایشه راضیدیرسا و ایزین وئرسه، قیز دها کیچیک یاشدا دا ائولندیریله‌بیلر. اما گونوموزده‌کی بیلمسمل آراشدیرمالارا گوره، بو یاشدا بیر قیزی یا اوغلانی ائولندیرمک نه قدر ساغلیقلی منطقی اولو بیلر؟ بونون یاشادیغیمیز توپلوم اوچون اتکیلری نه لردیر؟ بو ایجتیماعی فنومئن هم روحی، هم فیزیکی، هم ده قانونی اولاراق سورغولانماسی گرکن بیر مسئله‌دیر. چونکو همین قانون کیتابینین ۱۰۶۰ و ۱۰۶۱-جی ماده‌لرینه گوره، ائولن اینسانلار عاقیل، بالیغ (یئتیشکین) و رشید اولمالیدیرلار. اما بیر ۱۳-۱۵ یاشلی اوشاق نه قدر بالیغ اولموش اولایلر؟ بونون سورغولانماسی گرکیر.

گونوموزده اوشاقلار چوخ فعال و هوشلو (ذکی) اولسالار دا، ائولیلیک مسئله‌سی چوخ آغیر مسئولیتلر داشینماسی گرکدیرن بیر ائیلمدیر. محکمه اوشاغین آنلاییشلی و ذکی اولدوغونو گوز اؤنونه بولوندوراراق اونو ائولیلیک اوچون بالیغ و رشید ساییلمز. بو مسئولیت اوشاقلارین بوینونا یوکلندیگی زامان، اوشاقلار هر اچیدان منفی تاثیرلر گوزور. بونولا دا قالما یاراق، بو مسئله نین منفی سونوجلارینی توپلومدا ده گوزوروک؛ بوشانمالارین ارتماسی، قادینلارین ارلری طرفیندن اؤلدورولمه‌سی، اوشاق یاشدا آنا اولان قیزلارین بو سببدن حیاتلارینی ایتیرمه‌سی، دوزگون تربیه آلمایان اوشاقلار و یانلیش یوللارا چکیلمله‌لری و... کیمی مشکلرله قارشى-قارشى قالیریق.

قادینلارین ائولیلیک قانونلاری واسطه‌سی ایله قیسیتلانماسی:

ایران مدنی قانونلارینا اساساً، بیر چوخ حاق شرطسیز اولاراق ارککلره وئریلمیشدیر و عئینی حاقلار آنجاق محکمه قرارى ایله قادینا وئریله‌بیلر. بوشانماق، اوشاغین ویلایتی، یاشاییش یئرینین تعیین ائتمه حاقی و بونلاردان علاوه، قادینین ایزنین ایزنی اولمادان اولکه‌سینی ترک آنده بیلمه‌مه‌سی، ایسته‌دیگی ایشله‌یه بیلمه‌مه‌سی، ایسته‌دیگی آئوده یاشایا بیلمه‌مه‌سی، ایران مدنی قانونلاریندا قادینلار قارشى نظرده توتولان محدودیتلر آراسیندادیر. آنجاق هر قادین بیر اینسان اولاراق عدالتلی حاقلارا صاحب اولمالیدیر.

توپلومدا بعضی کسیملر قادینلارین بو قونولاردا عدالتلی قانونلار طلب ائتدیکلری زامان قادینلارین ائلمه سورجینده کبین پولو و نفقه کیمی قونولاری اؤنه سورهرک بو حاقلاردان وازکئچمه‌لی اولدوقلارینی ایره‌لی سورورلر. اما گونوموزده گلنه‌کسل و سنتی توپلومدان مدرن توپلوم حیات طرزینه گئچیشده اولان توپلوموزدا قادینلار آرتیق پوستقیل و عدالتلی بیر یاشام سوردورمک ایسته‌دیکلری اوچون ائولیلیک قانونلاری واسطه‌سی ایله قیسیتلانماق ایسته‌میرلر. گونوموزده‌کی باخیش اچیلاری عدالت و برابرلیکدن یانادیر.

اوشاغین ویلایتی:

باشدا بو قونویا دئییمه لیگیک کی اوشاغین ویلایتی و حضانتی تام فرقیلی قونولاردیر. حضانت، اوشاقلارین گونلوک باخیمیندان، تربیه سیندن و اونلارین روحی و جسمی اینکیشا فیندان مسؤل اولماق دئمک دیر. بو، اوشاقلارین باشا بئیش شرطلرینی، ساغلاملیغینی و تعلیمینی احاطه ائدیر. اوشاقلارین حضانتی اگر قیز اوشاغیدیرلار سا ۹ یاشا قدر آنادا دیر و سونرا اوشاغین اؤز ایسته گینه باغلیدیر، اگر اوغلان اوشاغیدیر سا ۷ یاشینا قدر آناسیندا ۷ یاشیندان ۱۵ یاشینا قدر آتاسیندا و سونراسیندا اوشاغین اؤز ایسته گینه باغلیدیر.

ویلایت ایسه، اوشاقلارین قانونی و مالی ایشلرینی ایداره ائتمک حاققی دیر. بو، اوشاقلارین میراث، مال-مولک، تعلیم، ساغلاملیق و دیگر قانونی مسؤلیت لری احاطه ائدیر. ایران قانونلارینا گوره، ویلایت عادتاً آتایا وئرلییر. آتا، اوشاقلارین قانونی و مالی ایشلرینی ایداره ائتمکله سوروملودور. آتاین اؤلومو یا اونون ویلایتدن محروم اولماسی حالیندا، ویلایت دیگر یاخین قوهوملارا (بابا، عمی، دایی و باشقالارینا) وئرلییر. آنجاق دوغرودان انایا تانینمیر اؤنجه لیک آتاین آتاسیدیر (اوشاغین جدی). یعنی قادین اؤز اوشاغینین ویلایتینی آنجاق محکمه صلاح گورسه آلا بیلر.

بوشانماق:

بوشانماق؛ ائولیلیک قرارینین قانونی یولو ایله سونلاندیریلماسی دئمک دیر. ایراندا بوشانما، ایسلامی قاینالارا و مدنی قانونا اساسلانیر. بوشانما حاقلاری و حقوقلاری، حیات یولداشلارینین هر ایکیسینی ده قاپساییر آنجاق ارککلره شرطسیز و قوشولوسوز تانینان بو حاق قادینلارا شرطلر و قوشوللار چرچیوه سینده تانینیر یعنی ارکک ایسته دیگی زامان، قادینین رضایتی اولمادان بوشانا بیلر آنجاق قادین، بعضی خاص شرطلر چرچیوه سینده بوشانما حاققینی قوللانماق طلبی ایرهلی سوره بیلر. بو شرطلر آشاغیداکی کیمیدیر:

- ارین نَفَقَه نِی وئرمه سه سی.

- ارین خیانت ائتمه سی.

- ارین قادینین حیاتینا خطر یاراتماسی.

- ارین نارکوتیک ماده لرینه باغیملی اولماسی.

- ارین قادینین حیاتینی چتینلشدیرمه سی.

بئله لیکله گوروروک کی بوردا دا برابرلیک و عدالت قونوسو گؤز آردی ائدیلمیش دورومدادیر.

ارث:

و سون اولاراق دا ارث و میراث قونوسونو اله آلماق ایسته بیریک. ارث قونوسوندا یالنیزجا ائولیلیک قونوسوندا دئییل، گنل اولاراق بیر برابر سزلیک گورونور اما بیز بورادا یالنیزجا ائولیلیک چرچیوه سینده اینجلمه یا پاچاغیق. ائولیلیک نتیجه سینده ارکک و قادین بیر بیریندن ارث آپاریر آنجاق ارککلر قادینلاردان داها چوخ میراث آلیرلار. مثلاً، ارکک، قادینین میراثینین ۲/۱- سینی (اوشاق اولمادان) یا ۴/۱-ینی (اوشاق وارسا) آلیر. قادین ایسه، ارین میراثینین ۴/۱-ینی (اوشاق اولمادان) یا ۸/۱-این (اوشاق وارسا) آلیر. نه قدر بو قونو حاققیندا آچیقلامار

یایلسادا بو قانون آچیقجا برابرسیزلیگین باریز نمونه سیدیر.

اؤولیلیک، اینسان حیاتینین ان اؤنملی قرارلاریندان بیر اولاراق، اینسانلارین شخصی، ایجتیماعی و قانونی حیاتلارینا بؤیوک تأثیرلر گؤستریر. لاکین، ایران دا اؤولیلیک قانونلاری ایسلامی قاینقلارا اساسلاراق تنظیم اولونموشدور و بو قانونلارین چاغداش دونیانین عدالتلی و برابرلیکچی باخیش آچیلارینا اویغون اولمادیغی آیدین بیر شکله گؤرونمکده دیر. خصوصاً قادینلارین حقوقو، اوشاقلارین ویلایتی و حضانتی، بوشانما شرطلی و ارث قونولاری کیمی مووضوعلاردا، ارک و قادین آراسیندا بؤیوک برابرسیزلیک واردیر. بو برابرسیزلیکلر، ایجتیماعی عدالتین قورولماسینا مانع اولماقدا و قادینلارین حیاتینا منفی تأثیرلر گؤستمکده دیر.

بیلیمسل آراشدیرمالار گؤستریر کی، اؤولیلیک یاشینین آز اولماسی (۱۳-۱۵ یاش) اوشاقلارین روحی و فیزیکی ساغلاملیغینا زیان وئریر. بو یاشدا اؤلونن اوشاقلار، چتین مسؤولیتلرین آلتینا گیرهرک، روانی و اجتماعی گلیمه لری جدی شکله اولومسوز ائتکیله نیر. بونولا یاناشی، قادینلارین اؤولیلیکده کی حقوقلارینین محدود اولماسی، اونلارین ایش حیاتیندا فعال اولماسینا و شخصی آزادلیقلارینا مانع اولور. خصوصاً بوشانما شرطلرینده ارکله تانینان آزادلیقلار، قادینلارین حیاتی چتینلشدیریر و اونلاری ارلرینه باغیملی حال اکتیریر.

ایران دا اؤولیلیک قانونلارینین موعاصیر دونیانین عدالتلی و برابرلیکچی باخیش آچیلارینا اویغونلاشدیریلماسی، ایجتیماعی ترقینین اساس شرطلریندن بیریدیر. قادینلارین حقوقونون قورونماسی، اوشاقلارین ویلایتی و حضانتینده آنالارین رولونون آرتیریلماسی، بوشانما شرطلرینین عدالتلی دوزه نلمه سی و ارث قونولارینین برابرلیکچی اولماسی، ایجتیماعی عدالتین قورولماسینا کؤمک آنده جک دیر. بونلارین اوستونه، اؤولیلیکده کی شیددت و قادینلارین حقوقلارینین قورونماسی کیمی مسئله لره قانونی جهتن یاخشی تنظیم اولونمالیدیر.

سون اولاراق، اؤولیلیک قانونلارینین موعاصیر دونیانین عدالتلی و برابرلیکچی باخیش آچیلارینا اویغونلاشدیریلماسی، یالیز قادینلارین دئییل، بوتون توپلومون گلیمه سینه کؤمک آنده جک دیر. بو، اینسان حقوقلارینین قورونماسینین اساس شرطلریندن بیریدیر و ایجتیماعی عدالتین قورولماسینا یاردیمچی اولاجاقدیر.

فحش‌های جنسیتی چیست و چرا با وجود پیشرفت و مدرن شدن جوامع همچنان به‌طور گسترده استفاده می‌شوند؟

اومای

آزربایجان میلی دیرنیش تشکیلاتی نین اؤیرنجی کمیته‌سی اوبه‌سی

فحش‌های جنسیتی، پدیده‌ای است که ریشه در تاریخ و فرهنگ جوامع دارد و در عین حال بازتابی از ساختارهای قدرت، روابط جنسیتی و نظام‌های سرکوبگر است. اگرچه انتظار می‌رفت با پیشرفت جوامع و گسترش آگاهی عمومی، استفاده از این نوع توهین‌ها کاهش یابد، اما همچنان در فضای عمومی، شبکه‌های اجتماعی و حتی در بطن گفتمان‌های سیاسی و اجتماعی حضوری پررنگ دارند. این پافشاری بر بازتولید توهین‌های جنسیتی، پرسشی بنیادین را پیش می‌کشد: چرا در جوامعی که مدعی مدرن شدن هستند، فحش‌های جنسیتی هنوز زنده‌اند و گاه حتی با شدت بیشتری بازتولید می‌شوند؟

اگر نگاهی دقیق‌تر به تحولات اخیر در ایران بیندازیم، این تناقض آشکارتر می‌شود. از یک سو، جنبش‌هایی همچون «زن، زندگی، آزادی» با شعارهای آزادی‌خواهانه و برابری‌طلبانه به پا می‌خیزند و از سوی دیگر، در همین بسترهای اعتراضی و اجتماعی، فحش‌های جنسیتی، از سوی برخی جریان‌ها رواج می‌یابد. این تناقض که چرا جنبشی با محوریت زن و آزادی، همچنان آغشته به ادبیات جنسیت‌زده باقی می‌ماند، موضوعی است که نمی‌توان به‌سادگی از کنار آن گذشت. درک این وضعیت نیازمند شناختی عمیق از ریشه‌های فرهنگی، تاریخی و روانی این ناسازها است.

به زبان ساده‌تر، فحش‌های جنسیتی صرفاً الفاظی توهین‌آمیز نیستند؛ بلکه حامل تاریخ سرکوب، ابزاری برای کنترل و تحقیر جنسیت‌ها، به‌ویژه زنان‌اند. در واقع، در هر جامعه‌ای که نابرابری جنسیتی عمیق‌تر باشد، این فحش‌ها بیشتر به‌عنوان ابزاری برای حفظ سلطه و سرکوب به‌کار می‌روند. ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست و بررسی فحش‌های جنسیتی در جامعه، نه تنها ما را به عمق نابرابری‌ها می‌برد، بلکه پرده از چگونگی بازتولید مردسالاری در زبان و فرهنگ روزمره برمی‌دارد.

معنی فحش‌های جنسیتی و ریشه‌های تاریخی و فرهنگی آن‌ها چیست؟

فحش‌های جنسیتی (یا جنسیت‌زده) به آن دسته از ناسزاها و توهین‌هایی گفته می‌شود که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم به جنسیت، بدن، نقش‌های جنسیتی یا روابط جنسی افراد اشاره دارد. این فحش‌ها اغلب زن‌ستیزانه‌اند اما مردان را هم در بر می‌گیرد.

توهین‌های جنسیتی ریشه‌های عمیق تاریخی، فرهنگی و اجتماعی دارند. این توهین‌ها معمولاً با ساختارهای قدرت، سلسله مراتب اجتماعی و تصورات فرهنگی از نقش‌های جنسیتی در ارتباط هستند. هدف اصلی آن‌ها تقویت کلیشه‌ها، کنترل رفتار افراد و حفظ ساختارهای قدرت سنتی است.

بسیاری از توهین‌های جنسیتی از جوامع پدسالار سرچشمه می‌گیرند، جایی که مردان در سیاست، اجتماع و اقتصاد قدرت برتر را در اختیار داشتند. مردان با قدرت، سلطه و عقلانیت مرتبط بودند، بنابراین توهین‌هایی که به آن‌ها نسبت داده می‌شد، معمولاً ضعف یا فقدان مردانگی را نشان می‌داد.

در جوامع مشابه ایران، یعنی جوامعی که فرهنگ سنتی و مذهبی در آن‌ها پررنگ است، «عفت و پاکدامنی» زنان از مهم‌ترین ارزش‌ها محسوب می‌شود. به بیان ساده، از دختران و زنان انتظار می‌رود که همیشه رفتار و طرز زندگی‌شان به شکلی باشد که هیرارشی قدرت سنتی که مرد قدرتمند و سلطه‌جو در رأس آن است را تهدید نکند. کوچک‌ترین خروج از این چارچوب، حتی اگر فقط یک رفتار ساده مثل خندیدن بلند در خیابان یا انتخاب یک پوشش متفاوت باشد، می‌تواند باعث شود که به آن زن برچسب‌های منفی بزنند. این برچسب‌ها اغلب با مفاهیمی مثل «بی‌بندوباری» یا «فساد اخلاقی» همراه است.

توهین‌های رایج علیه زنان معمولاً سعی دارند آن‌ها را به «بی‌بندوباری جنسی» متهم کنند، حتی اگر هیچ رفتار ناهنجاری از آن‌ها سر نزده باشد. واژه‌هایی مانند «فاحشه»، «هرزه»، «جلف» و «بدکاره» معمولاً برای تحقیر زنانی به کار می‌رود که از نظر جامعه رفتار آزادانه دارند و می‌خواهند به‌عنوان فردی مستقل، اختیار فکر و بدن خود را در دست داشته باشند.

امروزه شبکه‌های اجتماعی، که به‌عنوان نماد دنیای مدرن شناخته می‌شوند، خود به بستری برای بازتولید و گسترش فحش‌ها و تحقیرهای جنسیتی تبدیل شده‌اند. نمونه‌ای از این توهین‌های جنسیتی، واژه «تیباسوار» است که در سال‌های اخیر به‌ویژه در فضای مجازی، به برچسبی تحقیرآمیز علیه زنان تبدیل شده است.

جامعه سنتی در تقابل با ارزش‌های مدرن سعی در حفظ ساختارهای سنتی است و استقلال زنان را نمی‌پذیرد و برای «کنترل» زنان و حفظ هیرارشی سنتی مردسالار، از همین کلمات

توهین‌آمیز استفاده می‌کند. در واقع، هدف این فحش‌ها فقط توهین نیست، بلکه نوعی تحدید بوسیله تهدید است که به زن می‌گوید اگر خارج از چارچوب‌های سنتی رفتار کنی، زندگی در جامعه را برایت سخت خواهد شد.

به‌طور خلاصه، این فحش‌ها مثل یک ابزار کنترلی عمل می‌کنند تا زنان را بترسانند و مجبور کنند که مطابق انتظارات سنتی رفتار کنند.

در جامعه سنتی ایران، زنانی که سال‌ها زیر سایه ناعدالتی و ظلم زندگی کردند، اکنون خود آغازگر فصلی تازه در زندگی‌شان شده‌اند و می‌خواهند به‌عنوان فردی مستقل که می‌تواند بدون وابستگی به مرد زندگی کند، همچنان با مقاومت گسترده‌ای روبه‌روست. این استقلال، که می‌تواند در ابعاد مختلفی مانند اقتصادی، اجتماعی، و فکری نمود پیدا کند، برای بسیاری از مردان جوامع مشابه ما که در چارچوب ارزش‌های سنتی رشد کرده‌اند، غیرقابل‌هضم است. برای آن دسته از مردان، زن مستقل نه تنها هنجارشکنی می‌کند، بلکه جایگاه و اقتدار مرد را به چالش می‌کشد. در چنین ساختاری، استقلال زن به‌مثابه نوعی تهدید تلقی می‌شود که می‌تواند نظم مردسالارانه را برهم زند. از همین رو، واکنش‌ها اغلب در قالب تحقیر، سرزنش، یا ایجاد موانع اجتماعی و حقوقی بروز می‌کند.

تاریخ آزادی زنان در ایران، روایتی سرشار از فراز و نشیب، مبارزه و مقاومت است. از دورانی که زنان نه تنها از حق رأی، بلکه از بسیاری از حقوق اولیه، همچون حق تحصیل، انتخاب پوشش، آزادی در تصمیم‌گیری برای زندگی شخصی و حتی حق حضور مستقل در جامعه محروم بودند، تا امروز که بسیاری از زنان توانسته‌اند با وجود تمام محدودیت‌ها، کلیشه‌ها و سرکوب‌ها، خود را از زیر سایه مردسالاری بیرون بکشند و هویت مستقل خویش را مطالبه کنند. این مسیر البته ساده و هموار نبوده است؛ بلکه هر قدمی که زنان برای کسب آزادی و برابری برداشته‌اند، با موجی از فشارهای اجتماعی، خانوادگی، حقوقی و فرهنگی همراه بوده است.

آنچه آزادی زنان در ایران را پیچیده‌تر کرده، این است که مفهوم آزادی زن، صرفاً به معنای حقوق فردی یا اجتماعی او نیست؛ بلکه مستقیماً به ساختارهای سنتی قدرت گره خورده است. در جامعه‌ای که مردسالاری در تار و پود فرهنگ و ساختارهای حقوقی آن تنیده شده، هر گام زن به سوی استقلال، به معنای به چالش کشیدن این ساختارها است. به همین دلیل، خواست آزادی زنان، فقط مطالبه یک گروه اجتماعی نیست؛ بلکه بخشی از پروژه کلان‌تری است که نظم اجتماعی سنتی را به چالش می‌کشد و تصویری نو از رابطه قدرت میان زن و مرد ارائه می‌دهد.

به همین دلیل دستیابی به آزادی واقعی و پایدار، بدون تغییرات عمیق در نگرش عمومی و بازتعریف جایگاه زن در فرهنگ و زبان روزمره ممکن نیست. تا زمانی که زنان صرفاً در نسبت با نقش‌های سنتی، همچون «مادر»، «همسر» یا «خواهر نجیب» تعریف می‌شوند، مفهوم استقلال فردی و آزادی واقعی زنان، در سطح شعار باقی خواهد ماند.

در این مسیر، آگاهی عمومی و به‌ویژه خودآگاهی زنان، نقش کلیدی دارد. بدون چنین آگاهی جمعی و فردی، حتی اگر برخی آزادی‌های ظاهری به‌دست آید، ساختارهای پنهان تبعیض و سرکوب بازتولید می‌شوند. رسیدن به آزادی و برابری واقعی، تنها در صورتی ممکن است که زنان و مردان آگاهانه و شجاعانه، ساختارهای تبعیض‌آمیز را به چالش بکشند و آزادی را نه فقط در سطح قوانین، بلکه در عمق فرهنگ و زبان جامعه جاری کنند.

معرفی کتاب «آموزش

ستمديدگان»

اثر پائولو فریره

آموزش همواره یکی از ابزارهای قدرتمند در شکل‌دهی به جامعه و انتقال ایدئولوژی‌های گوناگون بوده است. در طول تاریخ، استعمارگران از نظام آموزشی به‌عنوان ابزاری برای کنترل جوامع مستعمره استفاده کرده‌اند و در این میان، زنان به‌عنوان یکی از گروه‌های آسیب‌پذیر، بیشترین فشار را متحمل شده‌اند. پائولو فریره، نظریه‌پرداز پداگوژی انتقادی، بر این باور بود که آموزش می‌تواند یا به‌رهایی مردم بینجامد یا به ابزار سلطه و استعمار فکری تبدیل شود. از سوی دیگر، نظریه‌های فمینیستی نیز نشان می‌دهند که نظام آموزشی استعماری و پدرسالارانه چگونه به تداوم تبعیض علیه زنان کمک کرده است.

استعمارگران با تغییر نظام آموزشی، زبان و تاریخ ملت‌های تحت سلطه را تغییر داده و آنها را از پیشینه فرهنگی و هویتی خود جدا کردند. این فرآیند منجر به شکل‌گیری طبقه‌ای از نخبگان بومی شد که ارزش‌های استعمارگران را پذیرفته و به استمرار سلطه‌ی آنان کمک می‌کردند.

پائولو فریره در کتاب «آموزش ستم‌دیدگان» بر نقش آموزش در بازتولید سلطه و ستم تأکید کرده است. او آموزش بانکه‌محور را نقد می‌کند. آموزشی که در آن معلم دانش را به‌صورت یک‌سویه به دانش‌آموزان منتقل می‌کند و از آنان انتظار دارد بدون تفکر انتقادی آن را بپذیرند. این نوع آموزش، ابزاری برای تثبیت سلطه و تضعیف روحیه‌ی مقاومت در میان افراد تحت سلطه است. در جوامع مستعمره، این الگو به کار گرفته شد تا مردم را به پذیرش نظم استعماری ترغیب کند.

از منظر فمینیستی، نظام آموزشی استعماری نه تنها به تحکیم سلطه‌ی استعمارگران، بلکه به تثبیت نظام پدرسالاری نیز کمک کرده است. زنان در جوامع مستعمره غالباً از آموزش رسمی محروم شدند یا محتوای آموزشی آنان به‌گونه‌ای طراحی شد که آنان را به نقش‌های سنتی و خانگی محدود کند. علاوه بر این، زنان تحصیل‌کرده در نظام استعماری نیز بیشتر در موقعیت‌هایی قرار گرفتند که بازتولید ارزش‌های استعمارگران را تضمین کند.

نظام‌های آموزشی استعماری به‌گونه‌ای طراحی شده بودند که زنان را به‌عنوان همسران و مادران مطیع معرفی می‌شدند. این الگوهای آموزشی باعث شد که زنان نه تنها به لحاظ اقتصادی بلکه از نظر فرهنگی نیز در موقعیت فرودست قرار گیرند.

کتاب «آموزش ستم‌دیدگان» اثر پائولو فریره یکی از آثار برجسته در حوزه پداگوژی انتقادی و فلسفه آموزش است که به‌طور خاص بر رابطه میان آموزش و ساختارهای قدرت در جوامع مستعمره تأکید دارد. فریره در این کتاب به‌نقد نظام آموزشی بانکه‌محور می‌پردازد. نظامی که در آن معلم به‌عنوان منبع نهایی دانش عمل می‌کند و دانش‌آموزان تنها دریافت‌کنندگان منفعل اطلاعات هستند. این نوع آموزش، به‌جای تحریک تفکر انتقادی و خلاق، موجب تقویت سلطه و تداوم ستم می‌شود.

فریره با تحلیل دقیق و نقد سازنده این نوع سیستم آموزشی، پیشنهاد می‌کند که آموزش باید به‌صورت مشارکتی و دوجانبه باشد. به‌طوری‌که معلم و دانش‌آموز باهم در فرآیند یادگیری همکاری کنند و هر دو به‌طور فعال در تولید و بازتولید دانش شرکت داشته باشند. از این منظر، آموزش می‌تواند ابزاری برای رهایی و تغییر اجتماعی باشد.

در کنار این تحلیل‌های نظری، فریره به نقش آموزش در جوامع مستعمره و تأثیر آن بر زنان نیز توجه دارد. او بیان می‌کند که چگونه نظام‌های آموزشی استعماری نه تنها سلطه استعمارگران را تقویت کرده‌اند بلکه با ترویج نقش‌های سنتی و محدودکننده برای زنان، به تحکیم نظام پدرسالاری نیز کمک کرده‌اند. این کتاب، از طریق تجزیه و تحلیل انتقادی، تأکید می‌کند که آموزش می‌تواند هم عامل سلطه و هم عامل رهایی باشد. بسته به اینکه چگونه و با چه هدفی مورد استفاده قرار گیرد.

«آموزش ستم‌دیدگان» به‌عنوان یک اثر تأثیرگذار در حوزه آموزش و فلسفه اجتماعی، به خوانندگان این فرصت را می‌دهد که به‌طور عمیق‌تری به مفاهیم عدالت اجتماعی، قدرت و مقاومت فکر کنند و راه‌های جدیدی برای تحول در سیستم‌های آموزشی پیشنهاد دهد.

بو یول گونشه دوغرو گئذیر
قارانلیغی سئونلر قورخسون

آذربایجان میلی دیرنیش تشکیلاتی

www.diranish.com

www.araznews.org